

УДК 615.1:614.2

<https://doi.org/10.24959/sphhcj.20.192>А. С. НЕМЧЕНКО¹, К. О. ЦАРЬОВА¹, В. М. ХОМЕНКО²¹ Національний фармацевтичний університет, Україна² Донецький національний медичний університет, Україна

АНАЛІЗ ДУМОК ЛІКАРІВ-ДЕРМАТОЛОГІВ І ПАЦІЄНТІВ СТОСОВНО ЕКСТЕМПОРАЛЬНОЇ РЕЦЕПТУРИ

Незважаючи на велику різноманітність і зростаючу кількість промислово випущених лікарських препаратів останнім часом, екстемпоральні ліки призначаються лікарями, готуються у виробничих аптеках та відпускаються пацієнтам. Питання про перспективи і майбутнє препаратів аптечного виготовлення є складним і залежить не тільки від готовності фармацевтів їх виготовляти, а й від кількості виписаних рецептів та ставлення пацієнтів до них. Також є певні проблеми як з боку пропозиції від виробничих аптек, так і з боку попиту пацієнтів.

Мета: оцінка переваг і недоліків, пов'язаних із лікарським призначенням, виготовленням та використанням екстемпоральних дерматологічних прописів на основі анкетного опитування лікарів і населення Донецької області.

Матеріали та методи: анонімне анкетне опитування серед лікарів-дерматологів і населення Донецької області за допомогою Google-форми; дослідження проводилося з використанням методів анкетного опитування, систематизації та узагальнення.

Результати дослідження. За результатами дослідження встановлено, що лікарі визначають важливу роль лікарських засобів, виготовлених в аптечних умовах, в індивідуальному терапевтичному підході до лікування пацієнта і вбачають перспективи у лікуванні такими препаратами. Однак здебільшого населенню лікарі все-таки виписують препарати промислового виробництва. На думку населення, це пов'язано з тим, що багато лікарів не мають інформації про аптеки, які займаються виготовленням лікарських препаратів. Установлено, що тільки половина населення хотіла б щоб їм призначали лікарські засоби аптечного виготовлення, але значний відсоток (36,2 %) населення не знає жодної виробничої аптеки.

Висновки. Проведене дослідження дозволило охарактеризувати сучасний стан ставлення лікарів і населення до екстемпоральної рецептури, а також визначити її переваги і недоліки.

Ключові слова: екстемпоральні засоби; прописи; лікарі-дерматологи; пацієнти; анкетування; Google-форма.

A. S. NEMCHENKO¹, K. O. TSAROVA¹, V. M. KHOMENKO²¹ National University of Pharmacy, Ukraine² Donetsk National Medical University, Ukraine

ANALYSIS OF OPINIONS OF DERMATOLOGY PHYSICIANS AND PATIENTS CONCERNING EXTEMPORARY PREPARATIONS

Despite the vast variety and ever increasing number of commercially manufactured drugs for the last few years, extemporaneous preparations are also prescribed by medical specialists, made by compounding pharmacies and distributed to patients. Issues regarding the future prospects of extemporaneous preparations are quite complicated. They depend on the willingness of pharmacologists to make such preparations, as well as on the amount of the prescribed medications and the attitude of patients towards them.

Aim. To assess the benefits and drawbacks related with medical prescription, preparation and application of compounded dermatologic preparations based on the questionnaire survey of physicians and population in the Donetsk region.

Materials and methods. An anonymous questionnaire survey using a Google template was held among dermatology physicians and the population of Donetsk region. The study was performed using methods of questionnaire survey, categorization and generalization.

Results. According to the results of the study, it has been found that doctors give an important role to extemporaneous (compounded) medical preparations made by compounding pharmacies and the related personal medical approach to the patient's treatment. They see the potential of using such medications. However, physicians usually prescribe commercially produced drugs to the population majority. According to the population, this is due to the fact that many physicians do not have information about compounding pharmacies. It has been determined that only half of the population would like to be prescribed medicines of pharmacy manufacture, but the majority (36.2 %) of the population does not know any compounding pharmacies.

Conclusions. The research conducted allowed us to characterize the current state of the attitude of physicians and the population to (compounded) preparations, as well as to determine its advantages and disadvantages.

Key words: extemporaneous (compounded) preparations; prescriptions; dermatology physicians; patients; questionnaire survey; Google template.

А. С. НЕМЧЕНКО¹, Е. А. ЦАРЁВА¹, В. Н. ХОМЕНКО²

¹ *Национальный фармацевтический университет, Украина*

² *Донецкий национальный медицинский университет, Украина*

АНАЛИЗ МНЕНИЙ ВРАЧЕЙ-ДЕРМАТОЛОГОВ И ПАЦИЕНТОВ ОТНОСИТЕЛЬНО ЭКСТЕМПОРАЛЬНОЙ РЕЦЕПТУРЫ

Несмотря на большое разнообразие и растущее количество промышленно выпускаемых лекарственных препаратов в последние годы, экстемпоральные лекарства назначаются врачами, готовятся в производственных аптеках и отпускаются пациентам. Вопрос о перспективах и будущем препаратов аптечного изготовления является сложным и зависит не только от готовности фармацевтов их выдавать, но и от количества выписанных рецептов и отношения пациентов к ним. В свою очередь, есть определенные проблемы как со стороны предложения от производственных аптек, так и со стороны спроса пациентов.

Цель: оценка преимуществ и недостатков, связанных с лекарственным назначением, изготовлением и использованием экстемпоральных дерматологических прописей на основе анкетного опроса врачей и населения Донецкой области.

Материалы и методы: анонимный анкетный опрос среди врачей-дерматологов и населения Донецкой области с помощью Google-формы; исследование проводилось с использованием методов анкетного опроса, систематизации и обобщения.

Результаты исследования. По результатам исследования установлено, что врачи отводят важную роль лекарственным средствам, изготовленным в аптечных условиях, в персонализированном терапевтическом подходе к лечению и видят перспективы в лечении такими препаратами. Однако в большинстве своем населению выписывают лекарственные препараты промышленного производства. По мнению населения, это связано с тем, что многие врачи не имеют информации об аптеках, занимающихся изготовлением лекарственных препаратов. Установлено, что только половина населения хотела бы, чтобы им назначали лекарственные средства аптечного изготовления, но большей процент (36,2 %) населения не знает ни одной производственной аптеки.

Выводы. Проведенное исследование позволило охарактеризовать современное состояние отношения врачей и населения к экстемпоральной рецептуре, а также определить ее преимущества и недостатки.

Ключевые слова: экстемпоральные средства; прописи; врачи-дерматологи; пациенты; анкетирование; Google-форма.

Постанова проблеми. Інформацію щодо екстемпоральних ліків можна простежити ще з часів давніх цивілізацій у Греції, Римі, Єгипті, на Аравійському півострові, де люди навчилися змішувати різні рослинні олії, тваринні масла та мінерали, створюючи ліки з певним терапевтичним ефектом. Відомі учені, Гален, Діоскорид і Парацельс, об'єднують свої медичні знання і багатий досвід з метою написання праць, які мають фундаментальне значення для розвитку медицини і фармації. До промислової революції XIX століття майже всі ліки готували екстемпорально в аптеках [1].

Закордонний досвід свідчить, що екстемпоральне виробництво визнається лікарями і пацієнтами та має підтримку з боку держави [2].

Аналіз сучасного вітчизняного асортименту екстемпоральної рецептури дозволив установити, що найбільший асортимент мають групи препаратів для лікування дерматологічних та алергічних захворювань, що співвідноситься з даними практики аптечного виготовлення у різних країнах світу [3, 4, 7].

Екстемпоральна рецептура має свої незаперечні переваги, але, на жаль, далеко не

всі лікарі призначають її своїм пацієнтам і тільки деякі аптеки пропонують цю фармацевтичну послугу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням стану та проблем виготовлення лікарських засобів в умовах аптеки присвячені праці таких вітчизняних учених, як М. М. Слободянюк, О. С. Самборський, А. С. Немченко, К. Л. Косяченко, Н. П. Половко та ін. [2-4].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте комплексний аналіз проблем лікарського призначення та застосування екстемпоральних препаратів із використанням анкетного опитування не проводився.

Формулювання цілей статті. Метою роботи стала оцінка переваг і недоліків, пов'язаних з лікарським призначенням, виготовленням та використанням екстемпоральних дерматологічних прописів на основі анкетного опитування лікарів і населення Донецької області.

Викладення основного матеріалу дослідження. Анкетне опитування є одним із найбільш розповсюджених методів виявлення переваг і недоліків. У більшості країн

анкетування використовують як один із методів зворотного зв'язку в системах охорони здоров'я.

Так, наприклад, науковці з Болгарії визначили, що більшість (72 %) лікарів призначають лікарські засоби, виготовлені в умовах аптеки. Болгарські медики перевагами таких препаратів вважають можливість індивідуалізації фармакотерапії та гнучкість дозування, поєднання інгредієнтів із синергічною дією для досягнення кращих терапевтичних результатів, а також низьку вартість для пацієнтів. Основним недоліком екстемпоральних ліків учасники опитування вважають короткий термін їх дії [5].

Спираючись на закордонний досвід, науковці Національного фармацевтичного університету та Донецького національного медичного університету у період із січня по травень 2020 р. провели анонімне анкетне опитування лікарів дерматологів Донецької області за допомогою Google-форми 1. В опитуванні поставлені запитання передбачали вибір одного з можливих варіантів або введення іншого варіанта відповіді. Посилання на Google-форму 1 були надіслані респондентам в електронному листі.

У проведеному нами опитуванні взяли участь 19 лікарів-дерматологів (22,62 % від загальної чисельності в Донецькій області) із 9 закладів охорони здоров'я (табл. 1).

Усі спеціалісти вторинного рівня надання медичної допомоги, з них обіймають посади лікаря-дерматолога – 78,95 %, головного лікаря – 15,79 % і завідувача відділення – 5,26 %.

Переважає більшість респондентів – жінки. Більшість опитаних (52,63 %) віком старше 50 років і жодного до 30 років. Залежно від тривалості їх роботи лікарі були розподілені нами за чотирма групами: з досвідом роботи до 5 років; із 5-10-річним досвідом; із 10-20-річним досвідом і з понад 20-річним досвідом. Більшість опитаних лікарів мають досвід роботи понад 20 років, тобто працювали тоді, коли аптечним виготовленням займалося більше аптек, ніж на сьогодні.

За результатами анкетування лікарів-дерматологів нами було проведено аналіз та узагальнення відповідей. На рис. 1 наведені результати відповідей респондентів на

Таблиця 1

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ УЧАСНИКІВ АНКЕТУВАННЯ

Характеристики респондентів	Кількість	Питома вага, %
Посада		
Головний лікар	3	15,79
Завідувач відділення	1	5,26
Лікар-дерматолог	15	78,95
Стать		
Жіноча	13	68,42
Чоловіча	6	31,58
Вік респондентів		
До 30 років	0	0
30-40 років	3	15,79
40-50 років	6	31,58
Старше 50 років	10	52,63
Стаж роботи		
До 5 років	0	0
Від 5 до 10 років	3	15,79
Від 10 до 20 років	7	36,84
Понад 20 років	9	47,37

запитання «Чи призначаєте ви екстемпоральні лікарські засоби?»

Так, було встановлено, що здебільшого (63,16 %) лікарі-дерматологи призначають лікарські засоби, виготовлені в аптечних умовах.

Коли респондентів попросили вказати переваги комбінованих препаратів, вони відповіли таким чином: 57,89 % опитаних вказали, що їх основними перевагами є можливість індивідуалізації фармакотерапії; 21,05 % – вказали на доступність для пацієнтів через нижчу ціну на екстемпоральні ліки порівняно з готовими препаратами; 15,79 % – перевагою вважали альтернативу в разі нестачі ліків промислового виробництва; 5,26 % – можливість індивідуального дозування (рис. 2).

84,21 % опитаних респондентів вказали, що основним недоліком екстемпоральних ліків є їх обмежена фізична доступність через невелику кількість виробничих аптек в Україні. 15,79 % із них відповіли, що негативним аспектом лікарських засобів, виготовлених в умовах аптеки, є короткий термін їх дії.

На запитання про перспективи лікування екстемпоральними препаратами 78,95 %

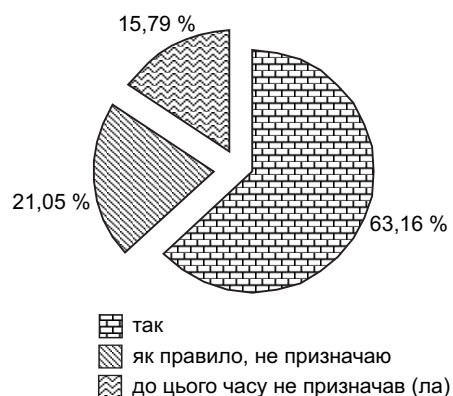

Рис. 1. Відповіді медичних фахівців на запитання «Чи призначаєте ви екстемпоральні лікарські засоби?»

Рис. 2. Відповіді лікарів на запитання «Які переваги, на вашу думку, мають екстемпоральні лікарські засоби?»

Таблиця 2

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ УЧАСНИКІВ АНКЕТУВАННЯ

Характеристика респондента	Кількість	Питома вага, %
Стать		
Жіноча	1350	82,82
Чоловіча	280	17,18
Вік		
До 30 років	1200	73,62
30-40 років	230	14,11
40-50 років	100	6,13
Старше 50 років	100	6,13

респондентів дали оптимістичні відповіді, а 21,05 % – не змогли відповісти зовсім, тобто негативні відповіді були відсутні.

Для того щоб дізнатися думку населення щодо екстемпоральних ліків, нами протягом листопада 2019 р. – травня 2020 р. було проведено анонімне анкетне опитування жителів Донецької області за допомогою Google-форми 2. Запитання припускали вибір одного з можливих варіантів або іншого варіанта відповіді. Посилання на Google-форми 2 були надіслані респондентам в електронному листі та розміщені у вільному доступі в соціальних мережах. Отримані результати анкетування порівнювали з аналогічними показниками дослідження, яке було проведено в 2013 р. М. О. Хмельовою, О. А. Євтіфєєвою і В. М. Хоменком [6].

В опитуванні взяли участь 1630 осіб, із них 82,82 % жіночої статі і 17,18 % чоловічої, тобто переважна більшість респондентів – жінки (табл. 2).

Більшість опитаних (73,62 %) віком до 30 років і 26,37 % віком старше 30 років. Така ситуація пояснюється тим, що захворювання шкіри обличчя є однією з найпоширеніших причин звернення до дерматолога, оскільки це значно знижує якість життя пацієнта, погіршує його психологічний стан через естетичну проблему, а вугрова хвороба досі залишається одним із найбільш поширених дерматозів у молодих людей [7].

Більше половини опитуваних (52,76 %) зверталися до лікаря-дерматолога. Тобто можна вважати, що половина жителів Донецької області страждає або хоч раз у житті мала дерматологічні проблеми.

На запитання «Які лікарські засоби вам, як правило, виписують при лікуванні?» 82,82 % відповіли, що їм виписують лікарські засоби промислового виробництва, 15,34 % – лікарські препарати, виготовлені в аптеці, і лише 1,84 % – засоби народної медицини (рис. 3). Порівняно з 2013 р. збільшилася кількість виписаних екстемпоральних препаратів майже на 10 %, а також зменшилася кількість виписаних засобів народної медицини майже на 5 %. Ця тенденція доводить ефективність магістральної рецептури.

Результати опитування показали, що 36,2 % не знають жодної аптеки, 47,2 % населення знають тільки одну аптеку, в якій

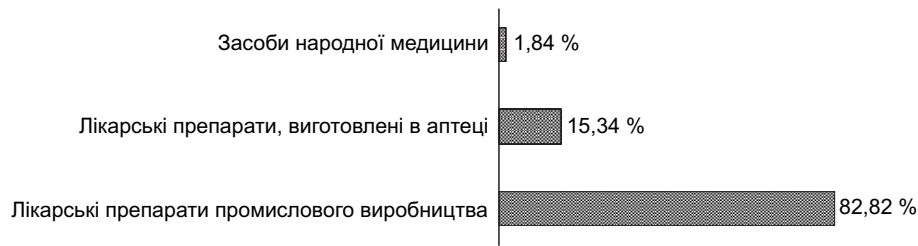

Рис. 3. Результати анкетування населення Донецької області щодо запитання «Які лікарські засоби вам, як правило, виписують при лікуванні?»

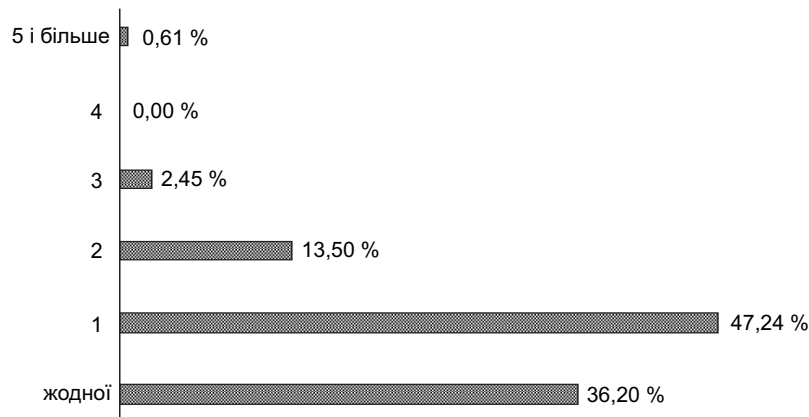

Рис. 4. Результати анкетування населення Донецької області щодо запитання «Скільки виробничих аптек ви знаєте у вашому регіоні?»

готують екстемпоральні ліки, і лише 14,1 % знають більше 2 аптек, в яких можливе виготовлення екстемпоральних ліків (рис. 4). Ці результати відрізняються від даних опитування населення 2013 р. у середньому на 6 % (30,3, 53,2, 16,5 % відповідно), що свідчить про погіршення доступності виробничих аптек для населення.

На думку населення, лікарі не виписують їм ліки, виготовлені в аптеці, бо: взагалі не знають виробничих аптек – 30,67 %; вважають промислові ліки кращими за екстемпоральні – 30,06 %; не володіють номенклатурою екстемпоральних ліків – 19,02 %; мають проблеми з виписуванням рецептів – 14,11 % (рис. 5).

Якщо провести паралель із 2013 р., то слід відзначити зниження відсотка тих, хто думає, що лікарі вважають промислові ліки кращими, ніж екстемпоральні, тобто є тенденція до збільшення попиту на магістральні препарати. Ситуація з відсутністю знань у лікарів щодо номенклатури і правил виписування рецептів, а також наявності виробничих аптек практично не змінилася за останні 7 років.

Екстемпоральна рецептура (лат. *Ex tempore* – за потреби) – термін, прийнятий у фармацевтичній практиці для позначення лікарських форм, виготовлених в аптеці за рецептом лікаря для конкретного пацієнта [6]. Тобто невміння лікарів виписувати рецепти може бути значною перешкодою у призначенні препаратів аптечного виготовлення. Респонденти відповіли, що в 58,9 % випадків їм неправильно виписували рецепт або не виписували його взагалі (рис. 6).

Порівняно з 2013 р. щодо вищезазначених результатів ситуація практично не змінилась. Тоді як 63,3 % населення неправильно виписувався рецепт.

На заключному етапі нами було досліджено ставлення жителів Донецького регіону до екстемпоральної рецептури. За результатами опитування встановлено, що 51,5 % респондентів хотіли б, щоб їм призначали екстемпоральні лікарські засоби, більшість тому, що вважають їх кращими за промислові. 43 %, навпаки, не хотіли б, щоб їм призначали екстемпоральні ліки, більшість тому, що вважають промислові ліки кращими за екстемпоральні (рис. 7).

Рис. 5. Результати анкетування населення Донецької області щодо запитання «Як ви вважаєте, чому вам не виписують екстемпоральні (виготовлені в аптеці) ліки?»

Рис. 6. Результати анкетування населення Донецької області щодо запитання «Якщо вам виписали рецепт на екстемпоральну (виготовлену в аптеці) лікарську форму, як він був оформлений?»

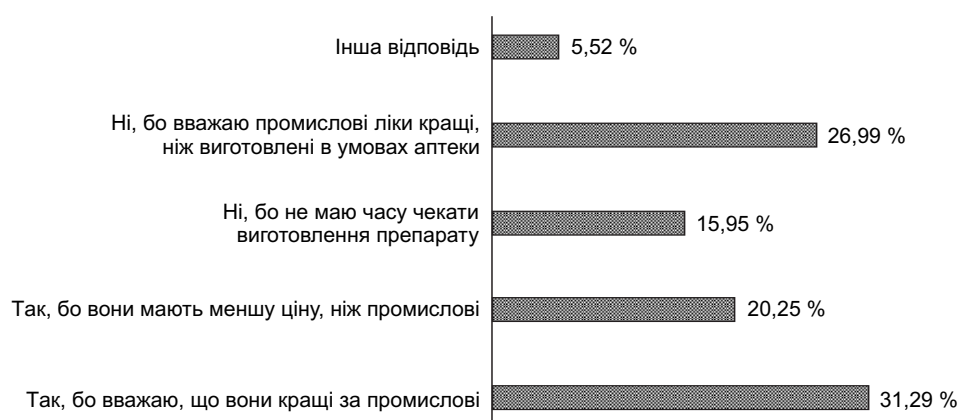

Рис. 7. Результати анкетування населення Донецької області щодо запитання «Які ліки, готові чи екстемпоральні, ви хотіли б приймати та чому?»

Така явно негативна ситуація, свідчить, що відсутність інформації про екстемпоральні ліки у багатьох випадках негативно впливає як на лікарів та пацієнтів, так і на діяльність самих виробничих аптек.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Результати проведенного нами дослідження показали, що 63,16 % дерматологів призначають екстемпоральні препарати пацієнтам здебільшого тому, що вони економічно доступні для пацієнтів, а також дають змогу індивідуалізувати фармакотерапію. Жоден із лікарів не дав негативну відповідь щодо перспектив лікування екстемпоральними лікарськими засобами.

Установлено, що за останні 7 років кількість виписаних магістральних препаратів збільшилася практично на 10 %, що доводить їх терапевтичну ефективність і необхідність у такій фармацевтичній послугі.

Перепонами у призначенні магістральної рецептури є обмежена фізична доступність населення до виробничих аптек (84,21 %) та короткий термін дії екстемпоральних ліків (15,79 %). Брак знань у лікарів щодо номенклатури, правил виписування рецептів, а також відсутність інформації у пацієнтів про екстемпоральні ліки негативно впливають на попит на ці засоби і таким чином опосередковано впливають на зменшення кількості виробничих аптек. Установлені проблеми та перешкоди, які заважають розвитку виробничих аптек, свідчать про актуальність та необхідність подальших досліджень щодо лікарських призначень і застосування екстемпоральних ліків, зокрема в профілактиці та лікуванні дерматологічних захворювань.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. Extemporaneous preparation- specification and types / V. Petkova et al. *World Journal of Pharmaceutical Research*. 2015. Vol. 2. P. 1-7.
2. Самборський О. С. Дослідження можливостей екстемпорального виготовлення в Україні та за кордоном. *Фармацевтичний часопис*. 2018. № 1. С. 102-114. DOI: <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2018.1.8695> (дата звернення: 18.07.2020).
3. Немченко А. С., Царьова К. О., Хоменко В. М. Аналіз сучасного стану та проблем аптечного виготовлення ліків в Україні. *Фармацевтичний журнал*. 2020. № 3 (75). С. 29-38. DOI: <https://doi.org/10.32352/0367-3057.3.20.03> (дата звернення: 18.07.2020).
4. Половко Н. П., Зуйкіна Є. В. Стан екстемпоральної рецептури України та проблеми сьогодення. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика*. 2018. Вип. 32. С. 294-307.
5. Todorova A., Gugleva V., Georgieva L. Doctors' point of view on Pharmacy Compounding - Advantages and disadvantages. *IAIM*. 2016. Vol. 3 (2). P. 45-50.
6. Хмельова М. О., Євтіфеєва О. А., Хоменко В. М. Дослідження екстемпоральних мазей. *Актуальні питання фармацевтичної медичної науки і практики*. 2013. № 2 (12). С. 39-40.
7. Штучна Н. І., Вишневська Л. І., Хоменко В. Н. Вивчення асортименту лікарських препаратів для терапії дерматологічних захворювань шкіри екстемпорального виготовлення. *Сучасні аспекти створення екстемпоральних алопатичних, гомеопатичних та косметичних лікарських засобів* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. дистанц. конф., м. Харків, 20 берез. 2020 р. Харків : НФаУ, 2020. С. 147-150.

References

1. Petkova, V., Dimitrov, M., Husain, Sh., Lambov, N., Kourtidou, L., Andreevska, K. et al. (2015). Extemporaneous preparation- specification and types. *World Journal of Pharmaceutical Research*, 2, 1-7.
2. Samborskyi, O. S. (2018). *Farmatsevychnyi chasopys*, 1, 102-114. doi: <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2018.1.8695>
3. Nemchenko, A. S., Tsareva, K. O., Khomenko, V. M. (2020). *Farmatsevychnyi Zhurnal*, 3 (75), 29-38. doi: <https://doi.org/10.32352/0367-3057.3.20.03>
4. Polovko, N. P., Zuikina, Ye. V. (2018). *Zbirnyk naukovykh prats spivrobitnykiv NMAPO im. P. L. Shupyka*, 32, 294-307.
5. Todorova, A., Gugleva, V., Georgieva, L. (2016). Doctors' point of view on Pharmacy Compounding - Advantages and disadvantages. *IAIM*, 3 (2), 45-50.

6. Khmelova, M. O., Yevtifieieva, O. A., Khomenko, V. M. (2013). *Aktualni pytannia farmatsevtichnoi i medychnoi nauky i praktyky*, 2 (12), 39-40.
7. Shtuchna, N. I., Vyshnevska, L. I., Khomenko, V. N. (2020). Proceeding from Suchasni aspekty stvorenia ekstemporalnykh alopatychnykh, homeopatychnykh ta kosmetychnykh likarskykh zasobiv: *materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. dystants. konf. (20 berez. 2020)*. (pp. 147-150). Kharkiv: NFaU.

Відомості про авторів:

Немченко А. С., докторка фармацевтичних наук, професорка, завідувачка кафедри організації та економіки фармації, Національний фармацевтичний університет (<http://orcid.org/0000-0003-1601-8881>)

Царьова К. О., аспірантка кафедри організації та економіки фармації, Національний фармацевтичний університет (<https://orcid.org/0000-0001-8638-0443>)

Хоменко В. М., доктор фармацевтичних наук, професор, завідувач кафедри фармації та фармакології, Донецький національний медичний університет (<http://orcid.org/0000-0002-1374-7635>)

Information about authors:

Netchenko A. S., Doctor of Pharmacy (Dr. habil.), professor, head of the Department of Organization and Economy of Pharmacy, National University of Pharmacy (<http://orcid.org/0000-0003-1601-8881>)

Tsarova K. O., postgraduate student of the Department of Organization and Economy of Pharmacy, National University of Pharmacy (<https://orcid.org/0000-0001-8638-0443>)

Khomenko V. M., Doctor of Pharmacy (Dr. habil.), professor, head of the Pharmacy and Pharmacology Department, Donetsk National Medical University (<http://orcid.org/0000-0002-1374-7635>)

Сведения об авторах:

Немченко А. С., доктор фармацевтических наук, профессор, заведующая кафедрой организации и экономики фармации, Национальный фармацевтический университет (<http://orcid.org/0000-0003-1601-8881>)

Царёва Е. А., аспирант кафедры организации и экономики фармации, Национальный фармацевтический университет (<https://orcid.org/0000-0001-8638-0443>)

Хоменко В. Н., доктор фармацевтических наук, профессор, заведующий кафедрой фармации и фармакологии, Донецкий национальный медицинский университет (<http://orcid.org/0000-0002-1374-7635>)

Надійшла до редакції 23.06.2020 р.